

nép életerejét. A mexikói középosztály, le egészen a kispolgárság legalsóbb rétegéig kézzel-lábbal tülekedett a diktátornak és a diktatúrának a zsiros állások és egyéb munkánélküli kereseti lehetőségek osztogatásában megnyilatkozó kegyeit elnyerni. A teljesen improduktív osztályoknak ez a roppant piramisa a maga egész súlyával a társadalom legalsóbb rétegére, az indiók munkájára nehezedett. Nekik kellett a középkorban primitív termelési technika és munkaerejük elképzelhetetlenül súlyos kizsákmányolása mellett a saját középosztályok parazita létét biztosító rengeteg javakat s a nemzetközi tőke extra-profitját kitermelni.

A fentvázolt milieut eleveníti meg B. Travén, a jelenlegi mexikói szociális erjedés okait és előzményeit tárgyaló új regényciklusának második kötetében, a *Kormányzat**-ban. A korrupciónak és elnyomatásnak rettenetes képe rajzolódik ki a könyvben. A Porfirio Diaz korabeli politikai és társadalmi viszonyok, az európai és U. S. A. tőke első nagy inváziójának idején, csak annyiban különböztek az imperializmus által formálisan is gyarmatnak minősített országok viszonyaitól, hogy a nemzetközi tőkének fegyveres hódítás nélkül, a politikailag független Mexicó látszatának fenntartásával, csupán a mexikói polgárság megvesztegetése által sikerült az ország gazdag természeti kincseinek birtokába jutni. Kettős érdekessége a regénynek, hogy ugyanakkor, amikor a Porfirio Diaz korabeli egész mexikói társadalom viszonyainak rajzát, tehát egy jó két évtized előtt lezárult kor történetét adja, egyben a mai Mexikó legelmaradottabb déli államainak jelenlegi viszonyait is ismerteti. Az ország óriási kiterjedése, viszonylag csekélyszámú lakossága, a modern közlekedési eszközök fejletlensége, az áthághatatlan természeti akadályok, s az ezekből következő feudális termelési és társadalmi viszonyok még mindig erős életszivóssága hallatlan mód megnehezítik a fejlettebb északi és központi államok szociális erjedésének a déli államokba való áttérjedését.

(Bécs)

Mátrai Ede

UJ MAGYAR IRÓ: PALOTÁS IMRE.* Palotás kis regényében fiatal írónak kivételes sűrítettséggel foglalja össze a regény alapjául szolgáló élményanyagot: az építkezésről építkezésre vándorló, kizsákmányolt, öntudatra ébredő építőmunkás életét. Ez a sűrítettség egyrészt annak tudható be, hogy az író témájában nem autszejder s azon felül tiszta összefüggésekben látja anyagát s írói feladatát is.

Miről ír Palotás? Az éjjeli ór hatéves Tamás fiaeskája körül, egy építkezés folyamán az építő munkások életét és munkáját göngyölti fel. Csodákkal, gyermeknek szinte megmagyarázhatatlan ijedelmes dolgokkal találkozik Tamás. Látja a munka százféle arcát. Látja mint nyomja le a pallér erőszakkal a munkáslányokat majd, hogy mint hajlong ugyanez az ember a vállalkozó előtt, akit kiszolgál s hogyan basáskodik a munkások felett, akik alárendeltjei. Lát az állványok tezejéről lezuhanó munkást tört gerinccel a földön. Egész sereg hamisítatlan figurát, akiknek mindegyike, akár elsuhanóban is, de félreérthetetlenül magán viseli osztálya karakterisztikumait. Megéli Tamás a kizsákmányoltság fojtott atmoszférájának sztrájkba való kisülését. Megfigyeli a surranó sztrájkterő besugót. Új fogalmakkal ösmerkedik meg: a szolidaritással. És új élményévé lesz az eredményes bérstrájk után felzengő munka telt ritmusa. De elkészül az épület. Mehetnek a

* Állványok alatt: Európa Könyvtár. Budapest, 1933.

munkások szanaszét. Kifacsarták belőlük a palotát. Mikor lesz újra munka? Ki tudja? Akik sztrájkoltak a vállalatnál többé nem dolgozhatnak. Tamás tovább döcög apjával az állványos gerendákkal megakasztott szekéren egy új építkezéshez, ahol majd minden újra kezdődik... A könyv rapszodikusán egymás mellé hulló mozaikjaiban egy reflektor élességével látó író élvezzük.

(Kolozsvár)

Melusz N. József

L A P O K, F O L Y Ó I R A T O K

ANTISZEMITÁK ELŐNYBEN

Az antiszemita hullám ismét emelkedik Magyarországon. Világos, hogy mindez Hitler hatás, horogkeresztes agitáció. Fábián demokrata képviselő vigadói beszámolóját magyar náci-ifjak zavarják meg és az egyetemeken náci jelszavakkal indultak meg a tüntetések. Az újságszenzáció a dologban nem a zsidókérdés — ez nem újkeletű — hanem, hogy a rendőrség behatolt az egyetemre. A belügyminiszter erről így nyilatkozott: „Rendészeti szempontból nincsen jelentősége annak, ami történt, az egyetem autonómiáját nem sértette meg a rendőrség, folyamatosan van a vizsgálat annak kiderítésére, hogy milyen idegen elemek szerepelnek a diákság mozgalmában, igyekszünk ezeket az elemeket elkülöníteni a diákságtól.“

A hangsúly mindenütt azon van, hogy a diákságot izgatók fűtik. Hogy a diákság csak eszköz. Ám ez a dolgon mit sem változtat. A főkérdés itt nem az, hogy ki kezdi, hanem, hogy ki folytatja. És aki folytatja, miért folytatja. Mi viszi az ifjúságot az ellenforradalmi jobboldal politikai frontjára. Mert nyilvánvaló, hogy ok nélkül nincs elégedetlenség és nyugtalanság. Hóman kultuszminiszter a kérdést így látja: „... az izgalom és nyugtalanság legfőbb oka éppen az a körülmény, hogy az ifjúság egyetemi tanulmánya alatt nem lát biztosítékot, miként helyezkedhetik el az életben tanulmányai befejezése után.“

Világos, hogy az egzisztenciális bizonytalanság a mozgatóerő. De vajjon a zsidóság idézi ezt elő és nem az a gazdasági rend, amely rosszul funkcionál? Persze erről nem esik szó. Mindenki tudja, hogy a zsidókérdés, bár látszólagosan a homloktérben áll, tulajdonképpen nem alkotja a probléma lényegét. De erről senki se beszél. Az „izgatókról“ sem úgy esik szó, mint olyan elemekről, akik a figyelmet csak azért terelik a zsidókérdésre, hogy az elégedetlenség ott találjon levelezést. A polgári sajtó természetesen ugyancsak egészen más területen nyúl a problémához. 1. Lelketlen izgatók. 2. Félrevezetett ifjúság. Farizeus szemforgatással, írja az Újság vezércikke, nem firtatja, hogy „jogos-e az antiszemitizmus, vagy sem“, a lényeg a tanulás szabadsága. Krokodilkönnyeket hullatnak azon, hogy a rendőrségnek be kellett nyomulnia az egyetemre a tudás autonóm birodalmába. De hát azért ennek meg kellett történni. Végző konkluziója aztán az, hogy ezt a beavatkozást még jobban ki kellene mélyíteni. Az antiszemita reakciótól reszkető demokratikus sajtó a fasiszmus tételeinek alkalmazását követeli magukra a fasisztákra is. Az állami beavatkozást követelik a gazdasági életen kívül az egyéni szabadság területén is. „Az ifjúság problémáját függvénynek tekinti a politika, amellyel önállóan nem foglalkozik s riktó jelensége a mai korszaknak, mely minden téren kollektive fejeződik ki, az állam beavatkozását installálja az életnek majdnem minden ágazatában s ezzel szemben ki-ki legsajá-